

TÜRKÇE VE İNGİLİZCE İLK OKUMA KİTAPLARININ SÖZCÜK TÜRÜ VE KAVRAM ULAMLARINA GÖRE KARŞILAŞTIRILMASI

Seda Gülsüm Gökmen - Mustafa Akın Güngör

Öz

Bu çalışmada Türkçe ve İngilizce ilk okuma kitaplarında yer alan ad, eylem ve sıfat ulamlarının kullanım sıklıkları bakımından benzerlik gösterip göstermediği ve her iki dildeki kitaplarda yer alan ad ulamlarının kavram ulamları bakımından farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Bu amaç kapsamında toplamda aynı sayıda ad, eylem ve sıfat ulamını incelemek için üç Türkçe ilk okuma kitabı ile dört İngilizce ilk okuma kitabı ele alınmıştır. Ulamların sınıflandırılmasında ve kullanılan adların kavram ağlarına göre karşılaştırılmasında MAC Numbers programından yararlanılmıştır. Elde edilen verilerin ışığında Türkçe kitaplarında ulamların kullanım sıralamasının ad, eylem ve sıfat ulamları sırasıyla olduğu buna karşın İngilizce ilk okuma kitaplarında bu sıralamanın eylem, ad ve sıfat olarak gerçekleştiği görülmüştür. Bununla birlikte İngilizce ilk okuma kitaplarında eylemlerin tekrar sıklığının Türkçe ilk okuma kitaplarına göre daha fazla olduğu belirlenmiştir. Ad ulamlarının kullanım sıklıkları karşılaştırıldığında Türkçe kitaplarında ad ulamlarının tekrar oranının daha fazla olduğu görülmüştür. Ayrıca her iki dilde yazılan kitaplarda da sıfat ulamlarının kullanım sıklıkları ad ve eylem ulamlarına göre geride olduğu görülse de Türkçe ilk okuma kitaplarında daha fazla sıfat tekrarıyla karşılaşmıştır. Ad ulamına ilişkin üst kavramlar incelendiğinde her iki dilde de belirlenen on altı üst kavramın sadece beşinin farklılık gösterdiği görülse de İngilizce ilk okuma kitaplarında bir üst kavrama ilişkin daha çeşitli adların kullanıldığı görülmüştür. Bu veriler ışığında ortaya konan farklılıklar farklı düşünce sistemlerinin dili ulamların kullanım sıklıkları bakımından da etkileyebileceğini destekler niteliktedir.

Anahtar kelimeler: ulam, kavram ağı, sıfat, ad, eylem, ilk okuma.

THE COMPARISON OF WORD CATEGORIES IN TURKISH AND ENGLISH READERS IN TERMS OF SEMANTIC CONCEPTS

Abstract

In this study, frequencies of nouns, verbs and adjectives in both Turkish and English readers which are published for native speakers are compared, and it is investigated if there is a difference in nouns between Turkish and English readers in terms of semantic fields. Thus three different readers in Turkish and four different readers in English are analysed in order to reach the same total number of words in both languages. MAC Numbers is used as a software programme to categorise the words. At the end of the analysis, it is found that nouns are the most frequently used word categories in Turkish readers whereas verbs are the most frequently used word categories in English readers. Moreover, it is found out that adjectives are the least frequently used category in both Turkish and English readers. When semantic concepts of the nouns are investigated, it is illustrated that just five out of sixteen total concepts are different in both languages. However, the diversity of the nouns in any concept in English is more than in Turkish. As a result of this data, it can be assumed that the difference in thought system also has an influence on the frequency of word categories in a language.

Key words: *semantic concepts, readers, nouns, verbs, adjectives, word categories.*

Giriş

Dilin sözcüklerin kurallı ve anlamsal bir bütünlük çerçevesinde sunulduğu bir sistem olduğu ön kabulü çocukların dil edinimine yönelik çalışmalarda sözcük edinim süreçlerinin derinlemesine incelenmesini gerekli kılmaktadır. Çocukların dili nasıl edindikleri ve sözcükleri yaşadıkları dış gerçekliğe göre nasıl doğru şekilde kullandıklarına ilişkin sorular Antik Yunana kadar dayanmaktadır. Aristo'ya göre dil anlamlı seslerden oluşmaktadır. Bu seslerin ediniminde ise yetişkin dilinin etkisi tarih boyunca merak konusu olmuştur. Babür İmparatoru Şah Ekber (1542-1605) çocukların yetişkinlerden duydukları sözcükleri anlamlandırarak ancak dili edinebildiklerini ileri sürmüş ve görüşünü desteklemek adına yeni doğan bebeklerin insan dili ile iletişimini tamamen ortadan kaldıracak bir ortam sağlamıştır. Dört yılın ardından bu bebeklerde her hangi bir sözcük üretiminin olmadığını görmüştür. Daha yakın geçmişe baktığımızda özellikle 19. yüz yılda araştırmacıların sözcük edinimine ve çocuklardaki dil gelişimine yönelik topladıkları verileri gözlem ve günlük tutma yoluyla edindikleri görülmektedir. Alman ruhbilimci Tiedemann'ın kendi oğlunun sözcük edinim sürecini 1782 ve 1784 yılları arasında gözlemleyerek veri haline getirmesi bu alandaki ilk günlüklere örnek kabul edilebilir (Crystal, 2013). Tarih boyunca pek çok araştırmaya konu olmuş çocukların dil edinim sürecine ilişkin araştırmalar günümüzde de önemini korumaktadır. Çocukların sözcük edinim süreçlerinin hızlı bir ivme yakaladığı okula başlama dönemine ilişkin doğru şekilde elde edilecek veriler dil edinim sürecinin açıklanmasına katkı sağlayacaktır. Bu nedenle bu çalışmada çocukların okula başladıkları ve okuma yazma öğrendikleri dönemde okudukları ilk okuma kitaplarındaki farklı ulamların sıklığının Türkçe ve İngilizce kitaplara göre karşılaştırması yapılmaktadır. Bu kapsamda her iki dilde yazılan ilk okuma kitaplarının ad, eylem ve sıfat ulamlarını ne sıklıkla kullandıkları ve ad ulamına ilişkin hangi kavram ağlarını ne sıklıkla kullandıkları incelenmektedir.

2.Kuramsal Çerçeve

2.1 Sözcüksel Gelişim Süreci

Günümüzde gerçekleştirilen çalışmalar sonucunda çocukların sözcük edinim süreçlerinin hem evrensel olduğu hem de çocuğa özgü bireysellik gösterdiği saptanmıştır (Clark ve Clark,1977). Çocuklar sözcük edinim sürecinde benzer aşamaları takip ederler. Bu yanı ile sözcük edinimi evrensellik taşır. Bununla birlikte her çocuğun farklı ortamda yaşadığı, farklı yaşantılarının olduğu düşünülürse bu sürecin bireye özgü olduğu anlaşılmaktadır. Aynı ortamda yaşayan kardeşlerde bile bireysel farklılıklar söz konusu olduğundan aynı sözcüksel gelişim sürecini yaşayacaklarını söylemek mümkün olmaz. Çocukların ilk sözcük üretimlerinin 9 - 12 ay arasında ger-

çekleştiği kabul edilir. Ancak bu dönem öncesinde çocuklarda bir dizi biyolojik değişim gerçekleşmesi gerekmektedir (Crystal, 2013). Çocukların beyninde dilsel üretime olanak tanıyacak sinaptik ağ oluşumlarının gerçekleşmeye başlaması ve bununla birlikte sesletim organlarının fizyolojik gelişimlerinde belirli bir aşamaya gelmesi gerekmektedir. 18 aylık bir çocuk 50 ile 200 arasında bir sözcüğü üretebildiği kabul edilir. 24 aylık bir çocukta ise bu sayı 500 ile 600 sözcük arasındadır. Fiziksel gelişimleri ile doğru orantılı bir şekilde çocuklarda sözcük üretimi de artar. 24 ay sonrasındaki bu dönemde çocuklarda sözcük patlamasının yaşandığı görülmektedir (Clark, 1995). Bu dönem öncesinde yavaş bir ivme gösteren sözcüksel edinim süreci bu dönem sonrasında giderek hızlanarak 2 ile 6 yaşlar arasında günde 10 yeni sözcük üretimine çıkabilir (O'Grady, 2005). 6 yaşındaki bir çocuğun sözcük dağarcınının 16.000 sözcüğe ulaştığı düşünülmektedir. Sesletimsel ve sözdizimsel gelişimin aksine sözcüksel gelişim okul çağından sonra yetişkinlik döneminde de devam ettiği için devimsel bir süreç olma özelliği taşır.

2.2 İlişkilendirme Sorunu ve Kavram Ulamları

Sözcük anlamının edinimi ilgili sözcüğün yetişkin dilinde kullanılan anlamı ile örtüşmesiyle gerçekleşebilmektedir. Çocuklar bu aşamada yaşadıkları ilişkilendirme sorununu hedef sözcüğü ayırıştırarak ve belirledikleri olası anlamları sözcük ile ilişkilendirerek aşmaya çalışırlar (Clark, 1995). Bunun için çocuklar kendi deneyimleri ile sözcüğün kullanıldığı dil yapısından aldıkları bilgiyi kullanırlar. Çocuklar nesnelere, eylemlere, etkinliklere, evren ilişkisine, durumlar ve nesnelere ilişkin özelliklere göre sözcüğü varoluşsal bir sınıflandırma yoluna giderler (Clark ve Clark, 1977). Bu tür kavramsal sınırlamalar çocukların özyüklemeye yaparak sözcük ile anlamı eşleştirmelerine yardımcı olur. Bu aşamada çocukların aynı zamanda zihinlerinde oluşturdukları kavram ağları ve sözcüğe ilişkin anlamsal alanları kullanarak anlamın sözcük ile eşleştirdikleri kabul edilir. Sözcüğün anlamı ise onu oluşturan anlambirimcilerin tümüdür (Guiraud, 1999). Çocuklar edindikleri her bir sözcüğe ilişkin anlambirimcileri oluşturmaya çalışırlar. Bu süreçte bir sözcüğü birden fazla kavrama işaret edecek şekilde aşırı genellemeye başlarlar (Clark, 1995). Bu aşırı genelleme çocukların yetişkinlerin dilinde aşırı genelledikleri kavrama karşılık gelen yeni bir sözcüğün farkına varmaları ve yeni sözcüğü edinmeleri ile son bulur. Böylelikle çocuklar sözcüğe ilişkin anlambirimcileri oluşturmuş olurlar.

Genellikle 30. ayın ardından çocukların aşırı genelleme yapmalarında belirgin bir azalma olduğu görülmektedir. Bunun nedeni gelişen sözcük dağarcıkları ile birlikte kavram alanlarının zenginleşmesidir. Çocukların edindikleri ilk sözcük ile kavram ağları oluşmaya başlar ve eklenen her bir sözcükle yeni kavram ağları oluşur ve var olan ağlarla ilişkilendirilmeye başlanır. İnsan beyni bilgi işleme kuramı çerçevesince önce var olan bilgi ile yeni bilgiyi ilişkilendirmeye çalışır

(Pulvermüller, 2002). Buna göre çocuklar da yeni edindikleri sözcüklerle oluşturacakları kavram ağını ilgili kavramı oluşturan anlambirimcilerin, zihinlerinde var olan kavrama ilişkin anlambirimciler ile farklılıklarını belirleyerek ilişkilendirirler. Diğer bir deyişle köpek sözcüğünün kedi sözcüğünden farklı bir anlambirimcik demeti taşıdığını öğrenmesi ile çocuk havyan üst kavramında köpek ile birlikte kedi sözcüğünü de edinmiş olur.

Tablo 1: Üst - alt kavram ilişkisi

Üst Kavram	Hayvan
Temel Kavram	Kedi Köpek
Alt Kavram	Van Kedisi Kangal Köpeği

Anlamsal alan (semantic domain) belirli bir kavram alanına ilişkin anlamı olan sözcüklerin tümünüdür. Böylelikle her bir kavramsal alan bir anlamsal alanı doğurmuş olur (Clark, 1995). Bazı anlamsal alanlara ilişkin sözcüklerin basitliği nedeni ile daha kolay edinildiği düşünülmektedir. Örneğin İngilizcede ‘small - big’ ya da ‘tall - short’ gibi boyutla ilgili sıfatların daha kolay ve belirli bir sırayla edinildiği düşünülmektedir. Bununla birlikte temel kavramların üst ve alt kavramlardan daha önce edinildiği kabul edilmektedir(Clark ve Clark, 1977). Başka bir deyişle çocuklar bitki üst kavramı ile papatya alt kavramından önce temel düzey kavram olan çiçeği ediniyorlar.

2.3 Farklı Ulamlara İlişkin Kavramların Edinimi

Çocukların sözcük ediniminde hangi ulamları daha öncelikli edindikleri dil edinim araştırmalarının üzerinde durduğu bir konudur. Nisbett (2006) bireyin içinde bulunduğu toplumun ve buna ilişkin düşünce sisteminin nesnelere ilişkin zihin ağları oluşturmayı etkilediğini ileri sürmektedir. Buna göre doğu düşünce sistemi nesnelere arasındaki ilişki üzerine kurulurken batı düşünce sistemi daha çok nesnelere özelliklerine göre sınıflandırma üzerine kuruludur. Bu yaklaşım göre Çinli ya da Koreli bir annenin çocuğu ile zaman geçirirken daha çok oyuncak arabayı işaret edip arabanın işlevini vurgulayacak bağlamda dili kullandığını düşünebiliriz. Amerikalı ya da Avrupalı bir annenin ise daha çok araba kavramına ilişkin tekerlek gibi diğer unsurları da bir bağlam içinde kullanabileceğini kabul edebiliriz. Beynimizdeki temel iki bilişsel sistem olarak kabul edebileceğimiz dil ve düşünce sistemlerinin bir biri ile etkileşimli yapıda olduğu ön varsayımından hareketle çocukların içinde yaşadıkları düşünce sisteminden etkilenecek bölgesel değişkenlerle farklı ulamları öncelikli edinebileceklerini düşünebiliriz.

Gentner (1982) İngilizcede çocukların ad ulamlarını daha önce edinmeye başladıklarını ve daha fazla ad ulamını anlamlandırdıklarını belirtmiştir. Buna neden olarak da Gentner ileri sürdüğü Doğal Üleştirme Varsayımını (Natural Partition Hypothesis) ve Bağıntısız İzafiyet Varsayımını (Relational Relativity Hypothesis) görmektedir (Gentner ve Boroditsky, 2010). Doğal üleştirme varsayımına göre çocuklar ad ulamlarını gerçek dünyada somut bir nesne ile ilişkilendirebildiklerinden bu ulamları daha önce edinebildikleri kabul edilir. Bu aşamada ad ulamlarının anlamsal açıklılığının eylem ulamlarına göre daha fazla olduğunu belirtmek gereklidir (Clark,1995). Bağıntısız izafiyet varsayımı ise eylemlerin anlamının dilde daha çok değişkenden oluştuğunu ve bu nedenle edinimlerinin ad ulamlarına göre daha yavaş gerçekleştiğini vurgular. Örneğin İngilizcede ‘take’ eylemi hem ‘to’ hem de ‘from’ ilgeçlerini alabilir ve her bir ilgeç farklı bir değişken olarak eylemin anlamında farklılığa yol açar. Her iki varsayım da sözcüğe ilişkin anlamın doğru şekilde ilişkilendirme sürecinin altını çizmektedir. Buna göre sözcüğün anlamlandırılmasında sunulan bağlamın etkisi ve bu bağlamdan sözcüğe ilişkin anlambirimcilerin doğru şekilde elde edilmesi çocuğun doğru kavram ağları oluşturarak yetişkin dilinde kullanılan anlam ile sözcüğü eşleştirmesinde önemli bir işleve sahip olduğu kabul edilebilir.

1.4 Okul Döneminde Dil Gelişimi

Çocuklar okula başlamaları ile birlikte alışık olmadıkları sosyal bir çevre ve bu çevrede farklı dil kullanımları ile karşılaşır. İçinde buldukları bilişsel gelişim evresi Piaget’e göre somut işlemler dönemidir. Maddenin korunumu, uzunluk korunumu, nitelik değişmezliği, alan korunumu, ağırlık korunumu ve hacim korunumu gibi korunum kavramları bu dönemde edinen çocuklar sınıflama yapabilme yetisi elde ederler (Bacanlı, 2005). Örneğin oyuncakları renk ya da işlevlerine göre sınıflandırabilirler. Bu dönemdeki sınıflandırma yetisi sözcük edinimi süreci ile de doğru orantılı bir ivme takip etmektedir. Çocuklar günde 20 sözcüğe kadar edinebilirler (O’Grady, 2005). Bu dönemde okumaya başlamaları ile birlikte sadece sözel dil girdisini değil aynı zamanda yazılı dil girdisini de anlamlandırmaya başlarlar. Okuma etkinliği kimi araştırmacılar için yazılı kodların çözümlenmesi iken bu etkinliği yazılı sembollerin arkasında yatan anlamın keşfi olarak gören araştırmacılar da vardır (Crystal, 2013). Böylelikle çocuklar bilişsel süreçte bir yandan yazılı dili oluşturan sözcükleri anlamlandırırken bir yandan da her gün yeni edindikleri sözcükler ile yeni kavram alanları oluşturmaktadır.

1.5 Türkçe ve İngilizcenin Temel Özellikleri

Hint - Avrupa dil ailesinde yer alan İngilizce Avrupa dillerinden Almanca ve Fransızca ile birlikte Germen dil grubuna aittir. Crystal (2013) İngilizce’nin yapı-

sına göre daha çok tek heceli bir dil özelliği gösterdiğini belirtmiştir. Buna göre İngilizcede eylemler farklı zamanlara çekim ekleri kullanılarak aktarılırken bu ekler eylemi kökten çok farklı biçimde çekimleyebilir. Ural -Altay dil ailesi içinde yer alan Türkçe Altay dilleri grubuna aittir. Yapısına göre sondan eklemeli bir dil olan Türkçe kişi ve zaman bakımından eklerle çekimlenir. Aynı zamanda adıl düşüren bir dil olan Türkçede eylem dışında cümlede yüklem görevinde ad veya ad soylu sözcükler kullanılabilir. Bu durumda ad soylu sözcüklere ek eylem eklenir. Ek eylem geniş zaman çekiminde kullanılmayabilir. Çekimli bir dil olan İngilizcede isim cümlelerinde böyle bir özellik yoktur.

Örnek

İstanbul çok büyük bir şehir(dir).

Bu çiçekler oldukça güzel(dir).

I am sleepy.

She will be hungry.

2.Yöntem

Bu çalışmada Türkçe ve İngilizce ilk okuma kitaplarında kullanılan ad, sıfat ve eylem ulamlarının kullanım sıklıkları ve ad ulamına ilişkin üst kavram incelenmiştir. Buna göre ;

- a) çocukların Türkçe ve İngilizce ilk okuma kitaplarında ad, sıfat ve eylem ulamlarının kullanım sıklıkları arasında bir farkın olup olmadığı,
- b) Türkçe ve İngilizce ilk okuma kitaplarının ad ulamına ilişkin kavram ağlarına göre farklılık gösterip göstermediği sorularına yanıt aranmıştır.

Bu sorular ışığında Altın Kitaplar yayıncılık tarafından yayınlanan üç Türkçe öykü ile Bluebison tarafından çevrimiçi ortamda yayınlanan üç İngilizce öykü ve Scholastic yayıncılık tarafından yine çevrimiçi ortamda yayınlanan bir İngilizce öykü incelenmiştir. Toplam yedi ilk okuma kitabının öykü olması ve bununla birlikte 'Ailem ve Çevrem' konu başlığını içermesi sağlanmıştır. Gerek Türkçe gerekse İngilizce öykülerde eşit sayıda sözcükler incelenmiş ve bu sözcüklerin ad, sıfat ve eylem ulamlarına göre dağılımına bakılmıştır. Tablo 2'de de gösterildiği üzere Türkçe öykülerden 265 ad, 98 sıfat ve 206 eylem olmak üzere toplam 569 sözcük incelenmiştir. İngilizce öykülerden 221 ad, 85 sıfat ve 263 eylem olmak üzere toplam 569 sözcük incelenmiştir. Her iki dildeki toplam 1138 sözcük Mac Numbers programı kullanılarak incelenmiştir.

Tablo2: Ad, sıfat eylem dağılımı

Ulamlar	Türkçe	İngilizce
Ad	265	221
Sıfat	98	85
Eylem	206	263
Toplam	569	569

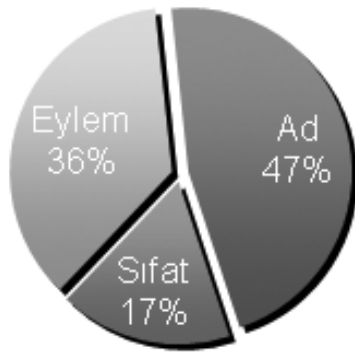
Sözcüklerin ulamlarının belirlenmesinde ve ad ulamına ilişkin kavram alanı belirlenmesi aşamasında ikinci bir uzmandan görüş alınmış toplam verinin %20'si bu uzman tarafından incelenmiş ulamların belirlenmesinde % 100, ad ulamına ilişkin üst kavramların belirlenmesinde ise % 94 uyum sağlanmıştır.

3.Bulgular ve Tartışma

Türkçe Öykülerde Ulamlar ve Kavram Ağları

Türkçe öykülerde ad, sıfat ve eylem ulamlarına ait kullanılan sözcüklerin toplamı 569'dur. Bu ulamların toplam sözcük sayısına göre dağılımı Grafik 1'de gösterilmektedir. Buna göre en büyük pay 265 sözcükle ad ulamına aittir. Ad ulamını sırasıyla 206 sözcükle eylem ve 98 sözcükle sıfat ulamları takip etmektedir. Ad ulamı toplam sözcüklerin %47'sini oluştururken eylemler %36'sını, sıfatlar ise %17'sini oluşturmaktadır.

Grafik 1: Türkçe öykülerde ulamların dağılımı

Ad ulamları arasında bir inceleme yapıldığında Türkçe öykülerde kullanılan farklı 85 ad belirlenmiştir. Türkçe öykülerde bir adın tekrarlanma sıklığı 3.11'dir. Buna göre bir ad öykülerde ortalama 3'ten fazla tekrarlanmıştır.

Tablo 3: *Türkçe öykülerde adların tekrar oranı*

	Toplam
Ad	265
Farklı Ad	85
Ad Tekrar Oranı	3.1176

265 ad toplam 16 üst kavramda toplanmıştır. Toplam 7 sözcük her hangi bir üst kavram grubuna dahil olmamıştır. Tablo 3'de ad ulamına ilişkin üst kavramların dağılımı verilmiştir. Buna göre Türkçe öykülerde en sık kullanılan üç üst kavram sırasıyla doğa, insan ve hayvan üst kavramlarıdır. En sık kullanılan üst kavramlara ilişkin sözcüklerin dağılımı Tablo 4'de verilmiştir. Doğa üst kavramında en sık kullanılan sözcükler sırasıyla çiçek, orman ve su adlarıdır. İnsana ilişkin üst kavramda en sık kullanılan sözcükler dede, çocuk ve annedir. Hayvan üst kavramına ilişkin kullanılan sözcüklere bakıldığında en sık kullanılan sözcükler balık, fil ve kuştur.

Tablo 4: *Türkçe öykülerdeki ad ulamlarına ilişkin üst kavram dağılımı*

Üst Kavram	Niceliksel	Yüzdellik	Üst Kavram	Niceliksel	Yüzdellik
Doğa	70	26	Duyu	7	3
İnsan	41	15	Zaman	7	3
Hayvan	38	14	Davranış	3	1
Eşya	25	9	Yiyecek	3	1
Bina	17	6	Kurgu	3	1
Topluluk	12	5	Duygu	2	1
Konum	11	4	Bilgi	2	1
Vücut	9	3	Sınıflandırma	7	3
Nitelik	8	3	Toplam	265	100

Tablo5: *Türkçe öykülerde en çok kullanılan üst kavramlara ilişkin sözcükler*

Doğa	Çiçek, Orman, Su
İnsan	Dede, Çocuk, Anne
Hayvan	Balık, Fil, Kuş

Türkçe öykülerde kullanılan sıfatlar incelendiğinde 98 sözcüğün kullanıldığı görülmüştür. Bu sıfatların tekrar sıklıklarına bakıldığında ise 50 farklı sıfatın kullanıldığı ve tekrar oranının 1.96 olduğu görülmüştür (Tablo 6). Sıfatlar kendi aralarında karşıtlık ilişkisine göre eşleştirildiğinde 6 zıt anlamlı sıfat çiftinin kullanıldığı görülmüştür. En çok tekrar eden sıfatların ise güzel, küçük ve canlı olduğu görülmüştür.

Büyük - Küçük, Harika - Korkunç, Mutlu - Mutsuz, Uzak - Yakın, İhtiyar - Genç

Tablo 6: *Türkçe öykülerde sıfatların tekrar oranı*

	Toplam
Sıfat	98
Farklı Sıfat	50
Sıfat Tekrar Oranı	1,96
Zıt Anamlı Çiftler	6

Türkçe öykülerde kullanılan eylem ulamları durum ve olay eylemi sınıflandırmasına göre ele alınmıştır. Tablo 7’de de gösterildiği üzere toplam 206 eylemden 123 tanesi olay eylemiyken 83 tanesi durum eylemi olarak kullanılmıştır. Yine durum ve olay eylemlerindeki tekrar sıklığı incelendiğinde 69 olay eyleminin 1.7826 oranla tekrar edildiği görülmüştür. 46 farklı durum eyleminin ise 1.8043 oranında tekrar ettiği görülmüştür. Gerek durum gerekse olay eylemlerinin toplam tekrar sıklığı incelendiğinde 105 farklı eylemin 1.9619 oranında tekrar ettiği görülmüştür.

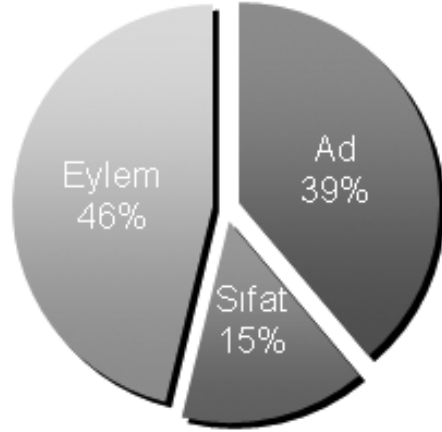
Tablo 7: *Türkçe öykülerde durum ve olay eylemlerinin kullanım sıklığı*

	TOPLAM
Eylem	206
Farklı Eylem	105
Eylem Tekrar Oranı	1.9619
Olay Eylemi	123
Durum Eylemi	83
Farklı Olay Eylemi	69
Farklı Durum Eylemi	46
Olay Eylemi Tekrar Oranı	1.7826
Durum Eylemi Tekrar Oranı	1.8043

İngilizce Öykülerde Ulamlar ve Kavram Ağları

İngilizce öykülerde ad, sıfat ve eylem ulamlarına ait kullanılan sözcüklerin toplamı 569'dur. Bu ulamların toplam sözcük sayısına göre dağılımı Grafik 2'de gösterilmektedir. Buna göre en büyük pay 263 sözcükler eylem ulamına aittir. Eylem ulamını sırasıyla 221 sözcükle ad ve 85 sözcükle sıfat ulamları takip etmektedir. Eylem ulamı toplam sözcüklerin %46'sını oluştururken adlar %39'unu, sıfatlar ise %15'ini oluşturmaktadır.

Grafik 2: İngilizce öykülerde ulamların dağılımı

İngilizce öykülerdeki ad ulamları incelendiğinde 221 adın 103 tanesinin farklı olduğu görülmüştür. Buna göre İngilizce ad ulamlarındaki tekrar oranı 2.1456'dır (Tablo 8). Başka bir ifadeyle İngilizce öykülerde adlar ortalama iki defanın üzerinde tekrar etmiştir.

Tablo 8: İngilizce öykülerde adların tekrar oranı

	Toplam
Ad	221
Farklı Ad	103
Ad Tekrar Oranı	2.1456

221 ad toplam 16 üst kavramda toplanmıştır. 6 sözcük her hangi bir üst kavram grubuna dahil olmamıştır. Tablo 9'da ad ulamına ilişkin üst kavramların dağılımı verilmiştir. Buna göre İngilizce öykülerde en sık kullanılan üç üst kavram sırasıyla hay-

van, bina ve insan üst kavramlarıdır. En sık kullanılan üst kavramlara ilişkin sözcüklerin dağılımı Tablo 10’da verilmiştir. Hayvan üst kavramında en sık kullanılan sözcükler sırasıyla ‘dog’, ‘alligator’ ve ‘monkey’ adlarıdır. Binaya ilişkin üst kavramda en sık kullanılan sözcükler ‘house’, ‘room’ ve ‘bridge’ sözcükleridir. İnsan üst kavramına ilişkin kullanılan sözcüklere bakıldığında en sık kullanılan sözcükler ‘pirate’, ‘doctor’ ve ‘father’ olduğu görülmüştür.

Tablo 9: İngilizce öykülerde ad ulamına üst kavram dağılımı

Ad Ulamı	Niceliksel Veri	Yüzdelik Oran	Ad Ulamı	Niceliksel Veri	Yüzdelik Oran
Hayvan	41	19	Araç	9	4
Bina	31	14	Çevre	6	3
İnsan	25	11	Durum	9	4
Doğa	18	8	Vücut Bölümü	3	1
Eşya	17	8	Konum	2	1
Yiyecek	14	6	Duyu	2	1
Zaman	13	6	Topluluk	3	1
Etkinlik	13	6	Sınıflandırma Dışı	6	3
Sağlık	9	4	Toplam	221	100

Tablo 10: İngilizce öykülerde en sık kullanılan üst kavramlara ilişkin sözcükler

Hayvan	Dog, Alligator, Monkey
Bina	House, Room, Bridge
İnsan	Pirate, Doctor, Father

İngilizce öykülerde kullanılan sıfatlar incelendiğinde 85 sözcüğün kullanıldığı görülmüştür. Bu sıfatların tekrar sıklığına bakıldığında ise 49 farklı sıfatın kullanıldığı ve tekrar oranının 1.73 olduğu görülmüştür (Tablo 11). Sıfatlar kendi aralarında karşıtlık ilişkisine göre eşleştirildiğinde 5 zıt anlamlı sıfat çiftinin kullanıldığı görülmüştür. En çok tekrar eden sıfatların ise ‘big’, ‘good’, ‘brave’ ve ‘real’ olduğu görülmüştür.

Dangerous - Safe, Foolish - Smart, Great - Terrible, Loose - Strong, Wrong - Right

Tablo 11: İngilizce öykülerde sıfatların tekrar oranı

	Toplam
Sıfat	85
Farklı Sıfat	49
Sıfat Tekrar Oranı	1.7346
Zıt Anlamlı Çiftler	5

İngilizce öykülerde kullanılan eylem ulamları da Türkçe öykülerdeki gibi durum ve olay eylemi sınıflandırmasına göre ele alınmıştır. Tablo 12’de de gösterildiği üzere toplam 263 eylemden 169 tanesi olay eylemiyken 94 tanesi durum eylemi olarak kullanılmıştır. Yine durum ve olay eylemlerindeki tekrar sıklığı incelendiğinde 87 olay eyleminin 1.9425 oranla tekrar edildiği görülmüştür. 25 farklı durum eyleminin ise 3.76 oranında tekrar ettiği görülmüştür. Gerek durum gerekse olay eylemlerinin toplam tekrar sıklığı incelendiğinde 112 farklı eylemin 2.3482 oranında tekrar ettiği görülmüştür.

Tablo 12: Türkçe öykülerde durum ve olay eylemlerinin kullanım sıklığı

	TOPLAM
Eylem	263
Farklı Eylem	112
Eylem Tekrar Yüzdesi	2.3482
Olay Eylemi	169
Durum Eylemi	94
Farklı Olay Eylemi	87
Farklı Durum Eylemi	25
Olay Eylemi Tekrar Yüzdesi	1.9425
Durum Eylemi Tekrar Yüzdesi	3,76

Türkçe ve İngilizce ad ulamlarına ilişkin karşılaştırmalı bir inceleme yapıldığında her iki dilde yazılan öykülerde de 16 üst kavram ağı saptanmıştır. Bu 16 üst kavramdan sadece 5 tanesi farklılık gösterirken geri kalan 11 üst kavram her iki dilde yazılan ilk okuma kitaplarında da yer almıştır (Tablo 3 ve Tablo 8). Ad ulamlarına

ilişkin her iki dildeki öykülerde en sıklıkla yer alan ilk üç üst kavram ağlarına ilişkin sözcüklerin tekrar oranları incelendiğinde Türkçe öykülerde ilgili üst kavramlara ilişkin sözcüklerin daha çok tekrar ettiği görülmektedir (Tablo 13).

Tablo 13: *Ad ulamalarında en sık kullanılan üç üst kavrama ilişkin tekrar sıklığı*

Üst Kavram	Toplam Sözcük	Farklı Sözcük	Tekrar Oranı	Üst Kavram	Toplam Sözcük	Farklı Sözcük	Tekrar Oranı
Doğa	70	15	4.6666	Hayvan	41	10	4,1
İnsan	41	8	5,125	Bina	31	14	2.2142
Hayvan	38	4	9,5	İnsan	25	8	3,125
Toplam	149	27	5.5185	Toplam	97	32	3.0312
Toplam Üst Kavram Sayısı: 16				Toplam Üst Kavram Sayısı: 16			

Sonuç

Türkçe ve İngilizce ilk okuma kitaplarında ad, sıfat ve eylem ulamlarının kullanımları karşılaştırıldığında Türkçede %47'lik bir oranla en sık adların kullanıldığı görülmüştür. İngilizcede ise %46'lık bir oranla eylemlerin önde olduğu görülmektedir. Bu farklılığı doğuran etkenler arasında iki dilin yapısal özelliklerindeki farklılığın yattığı düşünülebilir. Sondan eklemeli bir dil olan Türkçenin özellikle isim tümcelerinde ek eylem kullanımının olması eylem ulamı olmasa bile cümlenin anlamlandırılmasına olanak tanımaktadır. Buna karşın İngilizcede tümcede her zaman çekimlenmiş bir eylemin olması gerekmektedir.

Bu ayırım eylem ulamlarının karşılaştırılmasında kendisini daha açık ortaya koymaktadır. Türkçe öykülerde 206 eylem kullanılırken İngilizce öykülerde bu sayı 263'e çıkmıştır. İngilizce öykülerdeki eylemlerin tekrar sıklıkları incelendiğinde eylem sayısı ile tutarlılık gösterdiği görülmektedir. Özellikle durum eylemlerindeki tekrar oranı İngilizce öykülerde Türkçe öykülerdekinin iki katı kadardır. Durum eylemleri kıyaslandığında ise her ne kadar İngilizce öykülerde sıklık oranı Türkçe öykülerdekinden fazla olmaya devam etse de aradaki fark yaklaşık 0.16'ya kadar gerilemektedir. Yine de İngilizcenin yapısındaki farklılığın yanı sıra gerek Doğal Üleştirme Varsayımı gerekse Bağıntısız İzafiyet Varsayımı ele alındığında çocukların eylemleri edinim sürecinin adlara göre daha zor olduğu düşünülürse bu oranlar arasındaki farkın doğal olduğu düşünülebilir.

Her iki dilde de sıfatların kullanım oranının ad ve eylem ulamlarına oranla çok geride olduğu görülmüştür. Bu sonuç Gökmen (2005)'in Türkçe okul öncesi kitaplarındaki kavram alanı dağılımı sonucu ile örtüşmektedir. Sıfat kullanım oranının her iki dile ait öykülerde bir biri ile tutarlılık göstermektedir. Özellikle sıfatlardaki soyut

anlamın 6-7 yaş grubunda ve henüz somut işlemler döneminde olan çocuklar için adlara oranla ilişkilendirme sürecinde biraz daha zorlayıcı olduğu düşünülebilir. Bu kaygının oluşturulan metinlerde sıfatların kullanımını sınırladığı düşünülebilir. Ayrıca sıfatların tümcede temel öge işlevini üstlenme oranının düşük oluşu bu sonucu doğuran bir başka etken olabilir.

Ad ulamları incelendiğinde Türkçe öykülerde daha fazla ad ulamına rastlandığı görülmekle beraber tekrar oranının da Türkçe öykülerde çok daha fazla olduğu görülmektedir. 2.14 tekrar oranı ile İngilizce öykülerde toplam 103 farklı ad kullanılırken 265 adın kullanıldığı Türkçe öykülerde kullanılan farklı adların sayısı sadece 85'dir. Bu oran toplamda adların tekrar oranını Türkçe öyküler için 3.11'e kadar çıkartmaktadır. Ayrıca ad ulamına ilişkin sözcükler ve bu sözcüklerin üst kavramları incelendiğinde her ne kadar 16 üst kavramdan sadece 5 tanesi iki dildeki öykülerde farklılık gösterse de bir üst kavrama ilişkin çok daha fazla farklı sözcüğün İngilizce öykülerde kullanıldığı görülmektedir. Örneğin her iki dildeki öykülerde en sık kullanılan ilk üç üst kavram arasında bulunan hayvan kavramına ilişkin kullarımlar incelendiğinde Türkçe öykülerde 38 kez kullanılan bu kavrama ilişkin sözcükler sadece 4 farklı sözcüğün tekrarı durumundayken. 41 kez kullanılan aynı kavrama ilişkin sözcükler İngilizcede çok daha fazla çeşitlilik göstererek 10 farklı sözcükten oluşmaktadır.

Tekrar oranları incelendiğinde İngilizce öykülerde eylem ulamı dışında sözcüklerin daha az tekrar ettiği ve üst kavramlara ilişkin sunulan farklı sözcüklerin çok daha fazla olduğu görülmektedir. Bu durum Nisbett (2006)'in savunduğu batı düşünce sisteminin dil üzerindeki sınıflandırma eğilimine ilişkin varsayımı destekler nitelikte olduğu kabul edilebilir. Hiç kuşkusuz ki düşünce sisteminin şekillenmeye başladığı aile yaşantısından sonra okul hayatı bu sisteminin daha etkin olarak çocuğun zihninde yer etmeye başlayacağı dönemdir.

Kaynakça

- Bacanlı, H. (2005). *Gelişim ve Öğrenme*. Ankara: Nobel.
- Clark, E. (1995). *The Lexicon in Acquisition*. Cambridge, Cambridge University Press.
- Clark, H.H. & Clark, E. V. (1977). *Psychology and language; an introduction to psycholinguistics*. ABD: Harcourt Brace Jovanovic.
- Crystal, D. (2013). *The Cambridge encyclopedia of language* (3.ed). Cambridge; Cambridge University Press.
- Genter, D. (1982). Why nouns are learned before verbs: linguistics relativity versus natural partitioning. *Language development* (2) S. Kuczaj II (eds.) ss. 301 - 334.

- Gentner, D. & Boroditsky, L. (2010). *Early acquisition of nouns and verbs, evidence from navajo*. Routes to language (Gathercole, V.C.M.: New York: Taylor and Francis.
- Gökmen, S. G. (2005). Okul öncesi eğitim kitapları görsel materyallerinde kullanılan kavramların kavram alanlarına göre dağılımı. *Dil Dergisi* 129. Doi: 10.1501/Dilder_0000000037
- Guiraud, P. (1999). *Dilbilim*. İstanbul: Multilingual. (çeviren; Berke Vardar).
- Nisbett, R. E. (2006). *Düşüncenin coğrafyası*. İstanbul: Varlık.
- O'Grady, W. (2005). *How children learn language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Pulvermüller, F. (2002). *The neuroscience of language; on brain circuits of words and serial order*. İng.: Cambridge.